

Intellektuaalse omandi kodifitseerimise kontseptuaalsed ja terminoloogilised alused¹

Aleksei Kelli²

Tartu Ülikooli õigusteaduskonna intellektuaalse omandi dotsent, Justiitsministeeriumi juures tegutseva intellektuaalse omandi kodifitseerimise töörühma juht

Sissejuhatus

Intellektuaalse omandi kodifitseerimise on tinginud eri põhjused. Intellektuaalse omandi regulatsioon vajab ajakohastamist, toetamaks tehnoloogilist arengut ja üleminekut teadmistepõhisele majandusele. Oluline oli selle viimine kooskõlla ülejäänud eraõiguse süsteemiga. Kodifitseerimisega sooviti muuta tööstusomandi menetlus efektiivsemaks ja kiiremaks ning viia kogu intellektuaalse omandi regulatsioon ühtsele kontseptuaalsele alusele.

Seega võib öelda, et intellektuaalse omandi kodifitseerimise eesmärk oli kehtiva õiguse korrastamine ja edasiarendamine. Intellektuaalse omandi regulatsioon peab olema mehhanismiks, mille abil suunatakse majanduslikke ja sotsiaalseid protsesse. Nimetatud eesmärke ei ole aga võimalik saavutada, kui õigusakti adreassaat ei saa sellest aru. Selles artiklis käsitlen õigusest arusaamist üldisemalt ega piirdu üksnes terminitega.

Kahe õigusakti kontseptsioon

Üks esimesi valikuid kodifitseerimise läbiviimisel oli põhimõtteline otsus, kas kodifitseerimise tulemusel valminud normistik koondada ühtsesse intellektuaalse omandi koodeksisse või reguleerida autoriõigus ja autoriõigusega kaasnevad õigused ning tööstusomand kahe eraldi õigusaktiga.³

Eestile siduv intellektuaalse omandi leaaldefiniitsioon on antud Ülemaailmse Intellektuaalse Omandi Organisatsiooni (WIPO) asutamise konventsiooni⁴ artiklis 2, mis sätestab, et intellektuaalne omand sisaldab õigusi, mis tulenevad intellektuaalsest tegevusest tööstuse, teaduse, kirjanduse ja kunsti alal. Tuginedes rahvusvahelisele praktikale ja teooriale, võib intellektuaalse omandi jagada kolmeks põhiliigiks: autoriõigus, autoriõigusega kaasnevad õigused ja tööstusomand.⁵ Oma ülesehituselt on intellektuaalse omandi liikidel mitu sarnasust: neil kõigil on oma kaitstav objekt, kaitse tekkimise eeldused, õiguste omajatele garanteeritavad spetsiifilised õigused ja nende õiguste piirangud, kaitsetähtaeg ning tsiviil-, haldus- ja karistusõiguslikud õiguskaitse mehhanismid. Lähtudes intellektuaalse omandi liikide kontseptuaalsest sarnasusest (intellektuaalne omand kui välistavad õigused), võiks eeldada, et ühtse koodeksi loomine on praegusel juhul parim võimalik valik. Nii see siiski ei ole.

¹ Ette kantud XXI õiguskeelepäeval 03.12.2013 Tallinnas.

² Autor tänab Tanel Kalmetit ja Triin Tuulikut asjakohaste märkuste eest.

³ Autor on artiklis osaliselt kasutanud autoriõiguse ja autoriõigusega kaasnevate õiguste seaduse eelnõu seletuskirjas olevat materjali. Seletuskiri on kättesaadav aadressil:

<http://www.just.ee/orb.aw/class=file/action=preview/id=59369/Autori%F5iguse+seaduse+seletuskiri.pdf> (17.02.2014).

⁴ Ülemaailmse Intellektuaalse Omandi Organisatsiooni asutamise konventsioon. – RT II 1993, 25, 55.

⁵ H. Pisuke. Autoriõiguse alused. Tallinn 2006, lk. 11.

Põhjus ei seisne selles, et ühe koodeksi tegemine oleks võimatu. Kahtlemata on see võimalik, kuid küsimus on eelkõige sellise lahenduse otstarbekuses. Nii töörühma liikmete⁶ kui ka valdkonna ekspertide ja sidusgruppide⁷ esindajate arvates⁸ muudaks see olukorra keerukamaks. Ühelt poolt võiks öelda, et kõigi intellektuaalse omandi seaduste koondamine ühte seadustikku teeb selle kasutaja elu lihtsamaks. Teiselt poolt, kui me analüüsime autoriõiguse ja autoriõigusega kaasnevate õiguste ning tööstusomandi norme, siis nende valdkondade regulatiivne kattuvus on väike ning sihtrühmad on erinevad. Üks olulisi erinevusi seondub sellega, kas õiguskaitse saamiseks on registreering vajalik või mitte. Kui tööstusomand eeldab üldjuhul registreerimist, siis autoriõigus tekib automaatselt teose loomisega.⁹ Enamik tööstusomandi regulatsioonist keskendub tööstusomandi registreerimis- ja jõushoidmise menetlusele. Seetõttu saabki öelda, et autoriõiguse ja kaasnevate õiguste ning tööstusomandi regulatiivne kattuvus on väike. Oluline on ka arvestada, et autoriõiguse ja autoriõigusega kaasnevate õiguste ning tööstusomandi regulatsiooni sihtrühmad on harilikult erinevad.

Rahvusvaheline kogemus intellektuaalse omandi koodeksite loomisel ei ole kuigi ulatuslik. Näiteks on Prantsusmaal intellektuaalse omandi koodeks,¹⁰ mis koondab endasse autoriõiguse ja autoriõigusega kaasnevate õiguste ning tööstusomandi regulatsiooni eraldi raamatutena. Filipiinide, Poola ja Portugali koodeksid on juba terviklikuma struktuuriga. Eesti õigusloomele on seevastu omane lähtumine pandektilisest süsteemist, mis eeldab üld- ja eriosade olemasolu nii konkreetse õigusakti kui ka konkreetse seaduse tasandil. Seetõttu on meil vastu võetud tsiviilseadustiku üldosa seadus ning eriosa seadustena võlaõigusseadus, asjaõigusseadus, perekonnaseadus ja pärimisseadus. Seejuures ei olda isegi siin üldosa olemasolust hoolimata jõutud veel ühtse koodeksini. Tuginedes Tartu Ülikooli õigusteaduskonna professori Paul Varuli kui Eesti nüüdisaegse eraõiguse süsteemi ühe peamise rajaja seisukohale, on mõeldav koostada ühtne tsiviilkoodeks. Sellist kodifitseerimist ei ole tema arvates siiski vaja, sest ka praegused eraõiguse seadused funktsioneerivad ühtse koodeksina.¹¹

Eesti jaoks üheks sobivamaks sisuliseks eeskujuks võib pidada prof Hans-Jürgen Ahrensi ja Mary-Rose McGuire'i eestvedamisel heal analüütilisel tasemel koostatud Saksa intellektuaalse omandi mudelseadust.¹² Nimetatud mudelseaduse lähemal analüüsimisel ilmneb, et selles on peale intellektuaalse omandi üldiste küsimuste ka menetlusnormid, kuriteokoosseisud, intellektuaalse omandi litsentseerimist ning täite- ja pankrotimenetlust puudutavad normid. Mudelseaduse eeskujuga järgimine tähendaks, et intellektuaalse omandi koodeksi üldosa sisaldaks norme, mis on praegu võlaõigusseaduses (litsentsilepingud), karistusseadustikus¹³ (intellektuaalse omandi rikkumist sätestavad kuriteokoosseisud) ja

⁶ Lähtumine kahe seaduse kontseptsioonist on fikseeritud mitmel intellektuaalse omandi töögrupi koosolekul (nt koosolekutel, mis toimusid 5.06.2012 ja 27.08.2012).

⁷ Intellektuaalse omandi töögrupi jaoks on olnud väga oluline koostöö sidusgruppidega. Intellektuaalse omandi kodifitseerimise tegevuskava järgi on nähtud ette pidev koostöö sidusgruppidega. – Intellektuaalse omandi kodifitseerimise tegevuskava (2012-2014). Versioon: 29. oktoober 2013. <http://www.just.ee/orb.aw/class=file/action=preview/id=59061/Intellektuaalse+omandi+kodifitseerimise+tegevuskava.pdf> (11.11.2013).

⁸ Kahe seaduse kontseptsiooni toetasid näiteks prof Heiki Pisuke, dr Jaak Ostrat, Kalev Rattus.

⁹ A. Kelli. Intellektuaalse omandi kodifitseerimine: vajadused, võimalused ja töökorraldus. – Juridica 2012 (7), lk 481–485.

¹⁰ Code de la Propriété Intellectuelle (Intellectual Property Code). Arvutivõrgus: <http://www.wipo.int/wipolex/en/details.jsp?id=5563> (26.10.2013).

¹¹ Paul Varul. Legal Policy Decisions and Choices in the Creation of New Private Law in Estonia. – Juridica International V/2000, lk 118.

¹² Hans-Jürgen Ahrens & Mary-Rose McGuire. Model Law on Intellectual Property. A Proposal for German Law Reform – Abbreviated English Edition. Sellier European Law Publishers 2013.

¹³ Karistusseadustik. – RT I 2001, 61, 364 ... RT I, 05.07.2013, 2.

menetlusseadustes. Selline ülevõtmine lihtsustaks küll intellektuaalse omandi mõistmist ja rakendamist, kuid muudaks jällegi näiteks karistusseadustiku (KarS) vähem ülevaatlikuks ja oleks vastuolus karistusseadustiku põhimõttega, mis näeb ette, et kõik kuriteod sätestatakse KarS-is. Kui nimetatud normid jäävad Eesti õigusloome praktikale toetudes siiski valdkondlikesse seadustesse, siis on intellektuaalse omandi koodeksi üldosal piiratud regulatiivne ulatus.

Eeltoodud põhjustel otsustaski intellektuaalse omandi kodifitseerimise töörühm koostöös Justiitsministeeriumi ja sidusrühmadega lähtuda kahe seaduse kontseptsioonist:

- 1) autoriõiguse ja autoriõigusega kaasnevate õiguste seadus;
- 2) tööstusomandi seadustik.

Hoolimata sellest, et koostatakse kaks õigusakti, reguleeritakse sarnaseid õigussuhteid sarnaselt ning kasutakse ühtset kontseptuaalset alust ja terminoloogiat. Intellektuaalse omandi kodifitseerimisel järgitakse juba eraõiguse süsteemi loomisel aluseks võetud põhimõtet, et eesmärgiks ei ole unikaalse normistiku loomine, vaid lähtutakse teistes arenenud riikides äraproovitud lahendustest. See võimaldab ja edendab Eesti rahvusvahelist koostööd.¹⁴

Õiguse evolutsiooniline areng

Lisaks valikule ühe või kahe seaduse kontseptsiooni vahel tuli otsustada, kas töötada välja täiesti uued normid või tugineda olemasolevale normistikule.¹⁵ Koostöös Justiitsministeeriumi ja sidusrühmadega otsustas intellektuaalse omandi töörühm võtta aluseks¹⁶ olemasoleva regulatsiooni ning seda järgmistel põhjustel:

1. Taasiseseisvunud Eestis on vastu võetud autoriõiguse seadus ja tööstusomandi seadused õiguspraktikas üldjuhul hästi toimunud ning täitnud oma eesmärgi. Paljud selles sisalduvad normid on igati asjakohased ka tänapäeval. Lähtumine olemasolevatest seadustest tähendas 20-aastase õiguspraktika arvestamist, mis on kasutajale omane, tuttav ning juurdunud. Kodifitseerimise töörühm ei ole kohanud veenvaid argumente, miks oleks tulnud heita kõrvale kehtiv õiguslik raamistik ning asendada see täiesti uuega. Seetõttu otsustati lähtuda n-õ õiguse evolutsioonilise arengu printsiibist. Sellist lähenemist on toetanud ka Eesti õigusteooria eksperdid. Nii näiteks on rõhutanud Tartu Ülikooli õigusteaduskonna professor Raul Narits, et *õigusteaduslikus mõttes on süstematiseerimise peaülesanne korraldada edasi seadusesätetes oma väljenduse saanud põhisüsteemi. Seejuures ei tulene põhisüsteemi kujundamine n-õ tühjusest. Selle aluseks on alati mingi kehtiv normistik, mis ei pruugi loomulikult üksnes juriidiline olla. Seega uus muudab, täiendab või täpsustab vana.*¹⁷

¹⁴ **Paul Varul.** Legal Policy Decisions and Choices in the Creation of New Private Law in Estonia. – *Juridica International* V/2000, lk 109.

¹⁵ Kodifitseerimise kontekstis eristatakse õiguskirjanduses reformaatorlikku ja konstantset kodifitseerimist. Reformaatorlik kodifitseerimine on novaatorlik ning kujutab endast õiguse valdkonna ümbersulatamist, uuesti formuleerimist ning uute kontseptsioonide integreerimist. Konstantse kodifitseerimise eesmärk on koguda kokku ja struktureerida kehtiv õigus sellisena, nagu ta on. – **E. Catta.** Kodifitseerimise ja süstematiseerimise tähtsus õige seaduse leidmise lihtsustamisel (tõlkinud P. Kärm). – *Juridica* 2002/IX, lk 588–592.

¹⁶ Nimetatud lähenemist on selgitatud ka intellektuaalse omandi kodifitseerimiskomisjoni koosolekul (12.04.2013).

¹⁷ **Raul Narits.** Objektiivse õiguse korrastamisest Eestis: kodifitseerimisest õiguse ümberkujundamiseni. Riigikogu Toimetised. Arvutivõrgus: <http://www.riigikogu.ee/rito/index.php?id=11094> (11.11.2013).

2. Oluline argument lähtuda olemasolevast regulatsioonist on ka soov vältida seaduse adressaatide ulatuslikku ja ressursi nõudvat ümberõpet ning seeläbi halduskoormust. Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi eestvedamisel koostatud halduskoormuse raport on välja toonud, et õigusaktide sage muutmine suurendab oluliselt halduskoormust, sest see toob kaasa muudatustega kursis hoidmise kulud.¹⁸
3. Veel tuleb arvestada, et Eesti võimalused viia läbi väga ulatuslik intellektuaalse omandi reform on piiratud mitmete EL-i direktiivide ja rahvusvaheliste kokkulepetega. Samuti toimub praegu nii rahvusvahelisel, regionaalsel (EL) kui ka riigisisel¹⁹ tasandil intensiivne ideoloogiline ja poliitiline debatt selle üle, missugune peaks olema intellektuaalse omandi süsteem. Omamata selget teavet, kuhu kogu valdkond suundub rahvusvaheliselt ja regionaalselt, on otstarbekam oodata ära vastav areng.

Vaatamata olemasoleva regulatsiooni aluseks võtmisele on eelnõudega siiski tehtud mitu vajalikku ja põhjendatud muudatust.

Terminoloogiaküsimused

Terminoloogia ühtlustamisel tuleb alustada intellektuaalsest omandist. WIPO asutamise konventsiooni tõlkes on kasutatud terminit *intellektuaalne omand*,²⁰ intellektuaalomandi õiguste kaubandusaspektide lepingus (TRIPS-leping)²¹ terminit *intellektuaalomand*²² ning võlaõigusseadus (VÕS)²³ ja rahvusvahelise eraõiguse seadus (REÕS)²⁴ *intellektuaalne vara*. Tsiviilseadustiku üldosa seadus (TsÜS) määratleb vara isikule kuuluvate rahaliselt hinnatavate õiguste ja kohustuste kogumina.²⁵ Ilmselt on viimane termin sobimatu, kohatu ja segadust tekitav ning see tuleks asendada terminiga *intellektuaalne omand* või *intellektuaalomand*. Kumba neist viimasest kahest eelistada, on pigem maitse küsimus. Probleemi põhjuseks on rahvusvaheliste lepingute tõlkepraktika ebaühtlus.

Samasugused küsimused seonduvad terminitega *õiguste omanik*, *omaja* ja *valdaja*. Terminit *omanik* kasutavad tööstusomandi kaitse Pariisi konventsioon (Pariisi konventsioon)²⁶ ja TRIPS-leping²⁷. Eesti tööstusomandialased õigusaktid, nagu patendiseadus, kasuliku mudeli seadus, tööstusdisaini kaitse seadus, mikrolülituse topoloogia kaitse seadus ja kaubamärgiseadus, kasutavad läbivalt terminit *omanik*. Autoriõiguse seadus (AutÕS)²⁸

¹⁸ Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium. Halduskoormuse hindamisvajaduse kaardistamine ja halduskoormuse hindamine. Lõppraport (2010). Arvutivõrgus: <http://www.mkm.ee/halduskoormus> (11.11.2013). Vt ka **T. Ligi**. Õigusaktide mõjude analüüsi kontseptsiooni praktiline kasu. – *Juridica* 2010/VIII, lk 626–632.

¹⁹ Näiteks tehti Ühendkuningriigi valitsuse tellimisel uurimus, mille eesmärgiks oli selgitada, kuidas intellektuaalse omandi regulatsioon saaks Ühendkuningriigis toetada innovatsiooni ja majanduskasvu. Ideaalis peaks igale suuremale reformile eelnema ulatuslik teaduslik uuring. Loomulikult saab toetuda ka teiste tehtud uuringutele, kuid tihti on lahendused kindla regiooni ja riigi põhised ning ei ole üksühele ülekantavad. Uurimusega tutvumiseks vt **Ian Hargreaves**. Digital Opportunity. A review of Intellectual Property and Growth. Arvutivõrgus: <http://www.ipo.gov.uk/ipreview-finalreport.pdf> (19.12.2013).

²⁰ WIPO asutamise konventsioon art 2.

²¹ intellektuaalomandi õiguste kaubandusaspektide leping. – RT II 1999, 22, 123.

²² TRIPS-leping art 1 (2).

²³ VÕS § 368.

²⁴ REÕS § 23.

²⁵ TsÜS § 66.

²⁶ Pariisi konventsioon art 5, 12. – RT II 1994, 4, 19.

²⁷ TRIPS-leping art 14, 16, 17, 19, 21, 26, 28, 30, 31, 34.

²⁸ AutÕS § 13³, 14, 62, 62¹, 75, 75³, 76, 77, 78, 79, 79¹,

kasutab läbivalt terminit *omaja*. Mikrolülituse topoloogia kaitse seadus (MTKS)²⁹ kasutab terminit *omaja* litsentsiaadi tähenduses.

Termin *õiguste valdaja* esineb Pariisi konventsioonis.³⁰ Ingliskeelses versioonis on *the owners of rights* ja *the proprietor*. Seega võib öelda, et probleemid tulevad juba originaaltekstist. TRIPS- leping kasutab terminit *õigusevaldaja*.³¹ Ingliskeelses versioonis kasutatakse terminit *right holder*. Berni kirjandus- ja kunstiteoste kaitse konventsioon³² (Berni konventsioon) kasutab termineid *tõlkimisõiguse valdaja*³³ ja *reprodutseerimisõiguse valdaja*.³⁴ Ingliskeelses versioonis on kasutatud *the owner of the right of translation* ja *the owner of the right of reproduction*. Autoriõiguse seadus kasutab ka terminit *valdaja*.³⁵

Erisuguste terminite kasutamine sama isiku tähistamiseks ei suurenda kindlasti õigusselgust. Kui rahvusvaheliste lepingute terminoloogia ühtlustamine on keerulisem, siis oma riigi õigusaktid saame üles ehitada ühtsele terminoloogilisele alusele. Termin *omaja* kasutamine oli arutusel Riigikogu kultuurikomisjonis juba 2004. Heiki Pisuke selgitas seda teemat järgmiselt: *sega terminit tuleb vaadata üleüldises eraõiguslike ja võlaõiguse seaduse pinnal tekkinud terminite korrastamise protsessis. Tihti on kasutatud ka õiguste valdaja. Kuid üheks eesmärgiks on teha vahet nn asjaõigusliku omandi ja intellektuaalse omandi vahel. Arvan, et meie kõigi huvides oleks, et see vahetegemine ühiskonnas siiski juurduks, et intellektuaalne omand on territoriaalne, tähtajaline. Need on iseseisvad õigused, mida asjaõiguses ei ole. Selline terminoloogiline vahetegemine, kui see on võimalik eesti keeles, siiski aitab neid kahte erinevat nähtust üksteisest eristada. Klassikaline omanik valdab, kasutab ja käsutab oma asja, aga intellektuaalse omandi puhul garanteeritakse loojale isiklikud õigused ja varalised õigused. Need isikulised ja varalised õigused on kehtivad ainult teatud territooriumil, need on kehtivad teatud tähtajal.*³⁶ Terminoloogilise järjepidevuse huvides on uues autoriõiguse ja autoriõigusega kaasnevate õiguste seaduse eelnõus³⁷ kasutatud läbivalt terminit *omaja*.

Tööstusomandi valdkonnas on seejuures juurdunud *omaniku* kasutamine ning selle valiku juurde jäädi ka aastatel 2002 ja 2003 kaubamärgiseaduse ja tööstusomandi õiguskorralduse aluste seaduse eelnõude menetlemisel Riigikogus. Õiguse adressaadid on selle omaks võtnud ning lähtuvad sellest. Seetõttu otsustati uues tööstusomandi seadustiku eelnõus³⁸ kasutada läbivalt terminit *omanik*. Küsimus on veel praeguses seisus lahtine ärisaladuse osas.

Viimasena peatun intellektuaalse omandi lepingutel. Võlaõiguse seaduses sisalduv litsentsilepingu regulatsioon lähtub kasutusõiguse kontseptsioonist ning intellektuaalse omandi valdkonnas lähtutakse litsentsi (loa) kontseptsioonist. Võlaõiguse seadus määratleb litsentsilepingut

²⁹ MTKS § 50 (1).

³⁰ Pariisi konventsioon art 6 *ter* (1) punkt c ja 6 *septies* (1).

³¹ TRIPS leping art 8 (2), 13, 14 (4), 31, 36, 37, 40 (3), 42, 44 (2), 45, 46, 47, 50, 51, 52, 53, 57, 58, 59, 63.

³² Berni kirjandus- ja kunstiteoste kaitse konventsioon. – RT II 1994, 16, 49.

³³ Berni konventsioon lisa art II (2) punkt a.

³⁴ Berni konventsioon lisa art III (4)(a) punkt ii.

³⁵ AutÕS § 78.

³⁶ Riigikogu kultuurikomisjoni protokoll nr 83. Koosolek toimus 19. aprillil 2004. Arvutivõrgus:

http://www.riigikogu.ee/?op=emspain2&content_type=text/html&page=mgetdoc&itemid=041170001 (19.02.2014).

³⁷ Autoriõiguse ja autoriõigusega kaasnevate õiguste seadus. Arvutivõrgus:

<http://www.just.ee/orb.aw/class=file/action=preview/id=59367/Autori%F5iguse+seaduse+eelnu%F5u.pdf> (18.2.2014).

³⁸ Tööstusomandi seadustiku eelnõu. Arvutivõrgus:

<http://www.just.ee/orb.aw/class=file/action=preview/id=59365/T%F6%F6stusomandi+seadustiku+eelnu%F5u.pdf> (18.02.2014).

järgmiselt: *litsentsilepinguga annab üks isik (litsentsiandja) teisele isikule (litsentsisaaja) õiguse teostada intellektuaalsest varast tulenevaid õigusi kokkulepitud ulatuses ja kokkulepitud territooriumil, litsentsisaaja aga kohustub maksma selle eest tasu (litsentsitasu).*³⁹

Autoriõiguse, autoriõigusega kaasnevate õiguste ja tööstusomandi kehtivas ning eelnõude regulatsioonis lähtutakse litsentsilepingu ja litsentsi (loa) eristamisest.

Kehtiv autoriõiguse seadus (AutÕS) ütleb: *teose kasutamist teiste isikute poolt ei lubata teisiti kui autori poolt oma varaliste õiguste üleandmise (loovutamise) korral või autori poolt antud loa (litsentsi) alusel*⁴⁰ Autoriõiguse seaduse eelnõu sätestab samasuguse regulatsiooni: *õiguste objektide kasutamine teiste isikute poolt on lubatud vaid õiguste omaja poolt oma õiguste üleandmise korral või litsentsilepinguga saadud loa alusel, välja arvatud käesolevas seaduses loetletud õiguste objekti vaba kasutamise juhud.*⁴¹

Tööstusomandi valdkonnas lähtutakse samasugusest seisukohast. Kaubamärgiseadus (KamS) sätestab, et *litsentsilepingu poole nõudel tehakse litsentsi kohta registrisse kanne.*⁴² Tööstusdisaini kaitse seaduse (TDKS) kohaselt *sõlmitakse litsentsi andmisel kirjalik litsentsileping.*⁴³ Patendiseadus (PatS) näeb ette, et *litsentsi võib registreerida registris. Litsentsi kohta kande tegemise aluseks on litsentsiandja või litsentsisaaja kirjalik avaldus, millele on lisatud litsentsilepingu ära kiri või registreerimiseks vajalikke andmeid sisaldav litsentsilepingu väljavõte.*⁴⁴ Tööstusomandi seadustiku eelnõu regulatsioon eristab samuti litsentsilepingut ja litsentsi: *litsentsi avaldusele lisatakse litsentsileping või selle väljavõte, mis sisaldab kande tegemiseks vajalikke andmeid.*⁴⁵

Võlaõigusseaduse litsentsilepingu regulatsiooni eesmärk on luua kogu intellektuaalse omandi jaoks üldine regulatsioon. Probleem seisneb aga selles, et võlaõigusseaduse vastav regulatsioon ei arvesta Eesti intellektuaalse omandi teoorias ja praktikas juurdunud litsentsilepingu ja litsentsi eristamise kontseptsiooni ning kasutab selle asemel Saksa autoriõiguse monistlikust doktriinist lähtuva kasutusõiguse kontseptsiooni.⁴⁶ Praeguses olukorras eksisteerib sisuliselt kaks võimalust. Esiteks, lähtuda Eesti intellektuaalse omandi litsentsilepingute reguleerimisel Saksa autoriõiguse doktriinist, mis ei sobi kokku Eesti süsteemiga ning viia nii tööstusomandi seadustiku kui ka autoriõiguse eelnõu sellega vastavusse. Teine võimalus on muuta võlaõigusseaduse litsentsilepingu regulatsiooni sellisel, et see lähtuks litsentsi (loa) kontseptsioonist. Näiteks võiks litsentsilepingut määratleda järgmiselt: *litsentsilepinguga annab üks isik (litsentsiandja) teisele isikule (litsentsisaaja) loa (litsentsi) teostada intellektuaalsest omandist tulenevaid õigusi kokkulepitud ulatuses ja kokkulepitud territooriumil, litsentsisaaja aga kohustub maksma selle eest tasu (litsentsitasu).* Lähtudes sellest loogikast (*kasutusõigus* asendatakse *loa* ehk *litsentsiga*) saaks teha ümber kogu võlaõigusseaduse litsentsilepingu regulatsiooni. Viimase teema puhul ei ole ilmselgelt tegemist olukorraga, mille saab lahendada üksnes terminoloogiat üle vaadates ja kohandades, vaid see nõuab ka sisulisi muudatusi senises litsentsilepingu õiguslikus kontseptsioonis.

³⁹ VÕS § 368.

⁴⁰ AutÕS § 46 lg 1.

⁴¹ Autoriõiguse seaduse eelnõu § 66 lg 1.

⁴² KamS § 21 lg 3.

⁴³ TDKS § 74 lg 7.

⁴⁴ PatS § 46 lg 4.

⁴⁵ Nt tööstusomandi seadustiku eelnõu § 48 lg 2.

⁴⁶ Selle probleemi kohta on kirjutanud ülevaatliku artikli Anne Kalvi. Vt **A. Kalvi**. Autorilepingu uus kuub. – *Juridica* 2003, nr 4, lk 250–260.

Kokkuvõte

Intellektuaalse omandi kodifitseerimise protsessi kaudu on soovitud luua ajakohane, ühiskondlikult sidustatud ja ühiskondlikke olusid arvestav, hõlpsasti loetav, arusaadav ning ülejäänud õigusega ühilduv normistik. Ükski sisuline eesmärk ei ole saavutatav, kui õiguse adrestraat ei saa normi tekstist aru. Seetõttu on terminoloogiline ühtsus ning normi arusaadavus ja selgus Justiitsministeeriumi ja intellektuaalse omandi töörühmale väga olulise tähtsusega.